

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Експертне обговорення щодо впровадження військової юстиції в Україні

Актуальність дослідження

Виклики сьогодення

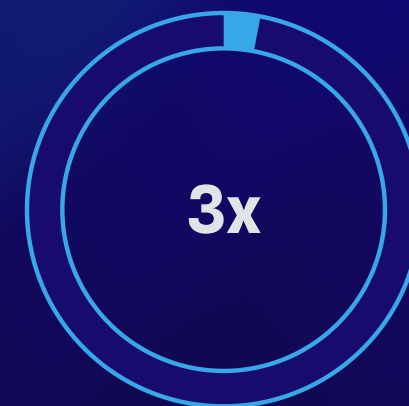
Військові правопорушення

щорічне зростання кількості
військових кримінальних
правопорушень

Особливо тяжкі злочини

значна частка особливо
тяжких злочинів серед
військових правопорушень

Зростання чисельності

збільшення особового
складу ЗСУ після
повномасштабного
вторгнення

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Програмні документи публічної політики

Стратегія національної безпеки України

затверджена Указом
Президента від
14.09.2020 № 392;
визначає основи
державної політики у
сфері безпеки

Стратегія воєнної безпеки України

затверджена Указом
Президента від
25.03.2021 № 121;
встановлює
пріоритети державної
політики у сфері
оборони

Стратегічний оборонний бюлетень

Затверджений
Указом Президента
від 17.09.2021 № 473;
передбачає
реформування
Військової служби
правопорядку ЗСУ у
Військову політику

Комплексний стратегічний план

схвалений Указом
Президента від
11.05.2023 № 273; план
реформування
органів
правопорядку на
2023-2027 роки

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Міжнародно-правові засади функціонування військової юстиції

Обмеження юрисдикції військових
судів лише військовослужбовцями

Військова юстиція має бути
складовою загальної системи
правосуддя

Обмеження участі цивільних осіб,
діяльність яких не має відношення
до військової служби

Військова юстиція не втручається
в інші юрисдикції

Військова юстиція є незалежною
від політичної влади та
військового командування

6

Військова юстиція забезпечує
додержання усіх міжнародних
стандартів прав людини та
основоположних свобод

Міжнародно-правові стандарти

Принципи Деко (2006)
Сформульовані Радою ООН з прав людини принципи, що регулюють відправлення правосуддя військовими судами:

Незалежність від військової ієрархії

Дотримання міжнародних стандартів прав людини

Обмежена юрисдикція щодо цивільних осіб

Забезпечення справедливого судового розгляду

Угода NATO SOFA (1951)

Базові принципи кримінальної юрисдикції щодо військовослужбовців держав-членів НАТО:

Збереження національної юрисдикції

Розмежування повноважень держав

Гарантії справедливого суду

Координація та співпраця між державами щодо обміну доказами та проведення процесуальних дій

Міжнародно-правові стандарти

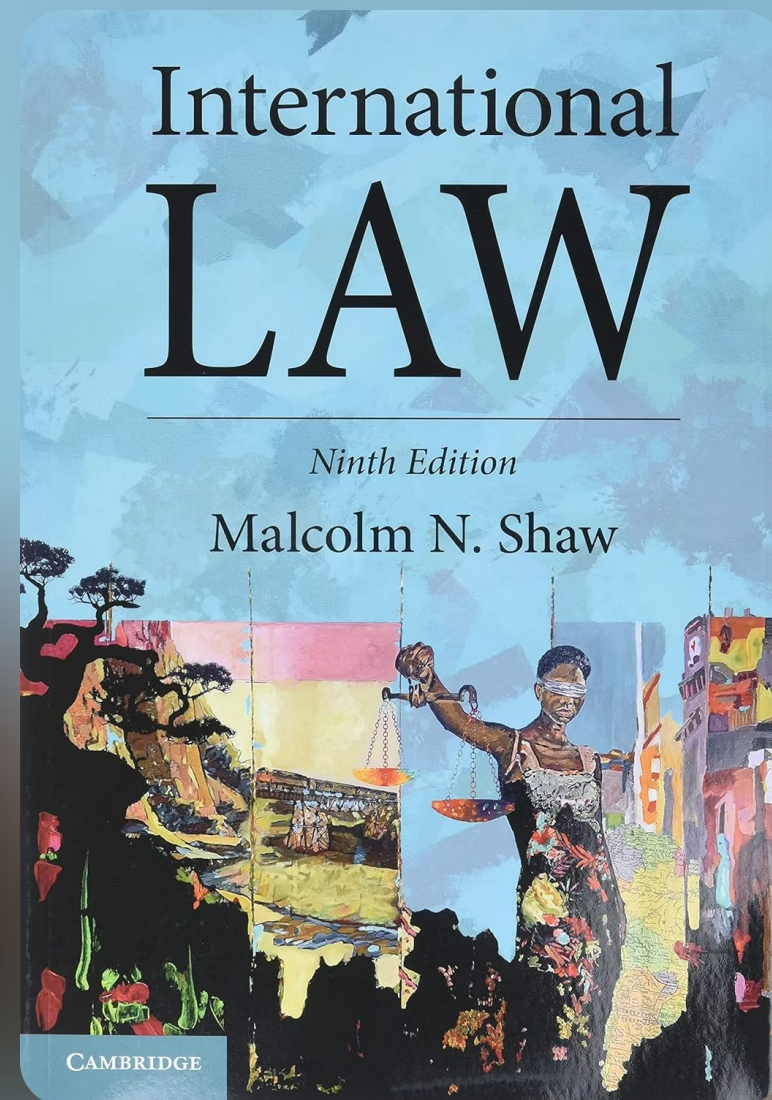
Паризькі мінімальні стандарти (1984)

Асоціації міжнародного права щодо норм з прав людини за умов надзвичайного стану. Ці стандарти зобов'язують цивільні суди зберігати юрисдикцію над усіма процесами проти цивільних осіб.

Принципи незалежності судових органів (1985)

Затверджені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН.

Забороняють передачу проваджень щодо цивільних осіб військовому суду чи трибуналу.

Військова юстиція

це автономна система органів правопорядку, прокуратури та судів, юрисдикція яких розповсюджується на військовослужбовців, а у деяких випадках – на цивільних осіб, діяльність яких пов'язана зі збройними силами. Головною метою військової юстиції є здійснення правосуддя у військовій сфері, а також забезпечення військової дисципліни та правопорядку у збройних силах та інших збройних формуваннях, сприяння їх належній боєздатності

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Види військової юрисдикції

Статусна юрисдикція

Застосовується до усіх військовослужбовців, учасників збройних формувань та членів військових підрозділів, передбачених законом.

Службова юрисдикція

Стосується проваджень щодо кримінальних та інших правопорушень, пов'язаних із порядком несення військової служби та виконання військового обов'язку.

Юрисдикція воєнних кримінальних правопорушень (злочинів)

Стосується злочинів воєнного характеру, вчинених військовослужбовцями безпосередньо під час бойових дій та військових операцій.

Комбінована юрисдикція

Здійснення провадження щодо кримінальних та інших правопорушень у військовій сфері, а також щодо усіх військовослужбовців, які вчинили військові та інші кримінальні правопорушення.

📌 **Найбільш оптимальним для України**, враховуючи її інституційні можливості, традиції та ситуацію відсічі збройній агресії, **є поєднання статусної та службової юрисдикцій**

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Моделі військової юстиції: світовий досвід

Цивільна модель

Україна, Грузія, Молдова

**відсутність окремих
військових інституцій;
повна інтеграція елементів
військової юстиції у
цивільний сектор;
уніфікована система
цивільного правосуддя**

Гібридна (змішана) модель

Франція, Німеччина

**поєднання цивільних і
військових елементів
військової юстиції;
створення спеціальних
військових колегій у
цивільних судах;
функціонування військової
поліції як окремого органу**

Військова (класична) модель

Канада, Польща, Болгарія

**автономна система
військової юстиції;
функціонування військової
поліції, прокуратури та судів;
виняткова компетенція
щодо справ у військовій
сфері**

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
РАДА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Цивільна модель військової юстиції

Основні характеристики

- відсутність спеціальних військових органів
- інтеграція у загальну систему юстиції
- цивільні працівники всіх органів
- уніфіковані процедури

1

Досудове розслідування

Здійснюється загальними органами поліції за територіальним принципом відповідно до підслідності, встановленої законом

2

Прокурорський нагляд

Прокурори загальної юрисдикції виконують відповідні повноваження згідно з розподілом обов'язків

3

Судовий розгляд

Здійснюють цивільні суди загальної юрисдикції з можливою спеціалізацією окремих суддів

❏ **Переваги:** простота структури, економія ресурсів, єдині стандарти

❏ **Недоліки:** недостатня спеціалізація, що впливає на обґрунтованість рішень, складність у військових умовах

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
РАДА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Гібридна (змішана) модель військової юстиції

Військова поліція

спеціальний самостійний орган з військовослужбовців, що здійснює оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування справ у військовій сфері

Правнича допомога

спеціалізовані адвокати з військово-правовою підготовкою

Спеціалізовані підрозділи прокуратури

департаменти військової прокуратури у складі загальної системи органів прокуратури; цивільні або військові прокурори

Військові палати судів

спеціальні колегії у цивільних судах; спеціалізація суддів або змішаний склад військових та цивільних суддів

Гібридна модель поєднує переваги обох підходів: спеціалізацію військових органів та інтеграцію у загальну систему правосуддя.

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
РАДА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Військова (класична) модель

1

Касаційний військовий суд

Вища інстанція військового правосуддя

2

Регіональні апеляційні військові суди

Суди апеляційної інстанції

3

Військові суди гарнізонів

Місцеві суди першої інстанції

4

Спеціалізована військова прокуратура

Автономна система спеціалізованих військових прокуратур

5

Військова поліція

Окремий орган правопорядку у військовій сфері

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
РАДА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Компоненти системи військової юстиції

Військова поліція

Ключовий орган забезпечення правопорядку та військової дисципліни. Здійснює превенцію, оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування військових кримінальних правопорушень

Військова прокуратура

Забезпечує нагляд за додержанням законів під час оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування, процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, підтримання публічного обвинувачення у справах військової юрисдикції

Військові суди

Мають виняткову юрисдикцію щодо здійснення правосуддя у справах про військові кримінальні правопорушення та інші правопорушення, вчинені військовослужбовцями

Військова адвокатура

Спеціалізовані адвокати та центри для надання правничої допомоги військовослужбовцям, захист їх прав та інтересів

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
РАДА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Військова поліція: завдання та повноваження

Основні завдання

Охорона прав і законних інтересів
військовослужбовців

Підтримання військової
дисципліни та правопорядку

Запобігання та припинення
правопорушень

Оперативно-розшукова
діяльність

Досудове розслідування
військових злочинів

Участь у забезпеченні
правапорядку в зонах бойових дій

Ключові повноваження

Проведення оперативно-
розшукових заходів

Здійснення слідчих
процесуальних дій

Розшук військовослужбовців

Провадження у справах про
адміністративні правопорушення

Забезпечення безпеки посадових
осіб

Застосування заходів примусу

Охорона військових частин та
військових об'єктів

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
РАДА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Структура військової поліції

Центральний апарат

департаменти: досудового розслідування, оперативно-розшукової діяльності, спеціальної превенції

Головні зональні управління

відповідають військово-адміністративному поділу території України; координація діяльності на регіональному рівні

Місцеві управління

територіальні підрозділи за місцем дислокації військових частин; безпосереднє виконання завдань щодо спеціальної превенції, здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування

Важливо: структура узгоджується з розташуванням підрозділів військової прокуратури та системою військових судів для забезпечення ефективної взаємодії.

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
РАДА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Спеціалізована військова прокуратура

Департамент у складі Офісу Генерального прокурора

очолює заступник
Генерального прокурора –
Головний військовий
прокурор; центральний
рівень координації

Регіональні прокуратури

п'ять спеціалізованих
військових прокуратур:
Північна, Південна, Західна,
Східна та Військово-морська

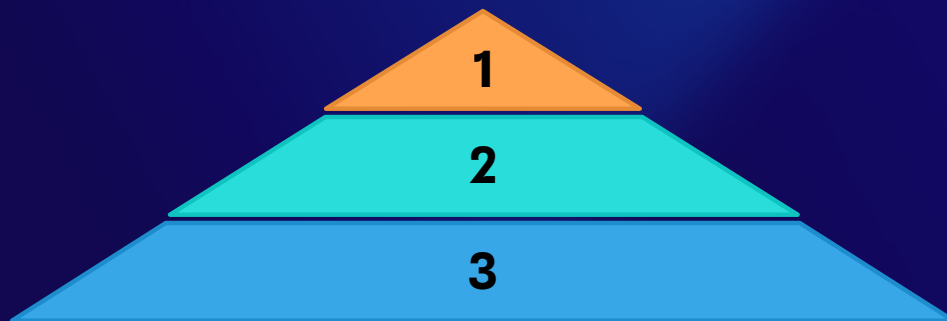
Прокуратури гарнізонів

територіальні підрозділи за
місцем дислокації
військових частин та
з'єднань

Автономний статус у складі єдиної системи прокуратури України. Прокурори мають статус військовослужбовців, але незалежні від військового командування

Військові суди: два підходи

Система військових судів

- ① Касаційний військовий суд
- ② 4 апеляційні військові суди: Північний, Південний, Західний та Східний
- ③ Військові суди гарнізонів (на правах місцевих судів)

Переваги: повна спеціалізація, автономність, військовий досвід суддів

Виклики: значні інституційні та фінансові витрати, тривалий процес створення

Спеціалізація суддів

01

Військові палати у Верховному Суді

02

Спеціалізовані судді апеляційних судів

03

Спеціалізовані судді місцевих судів

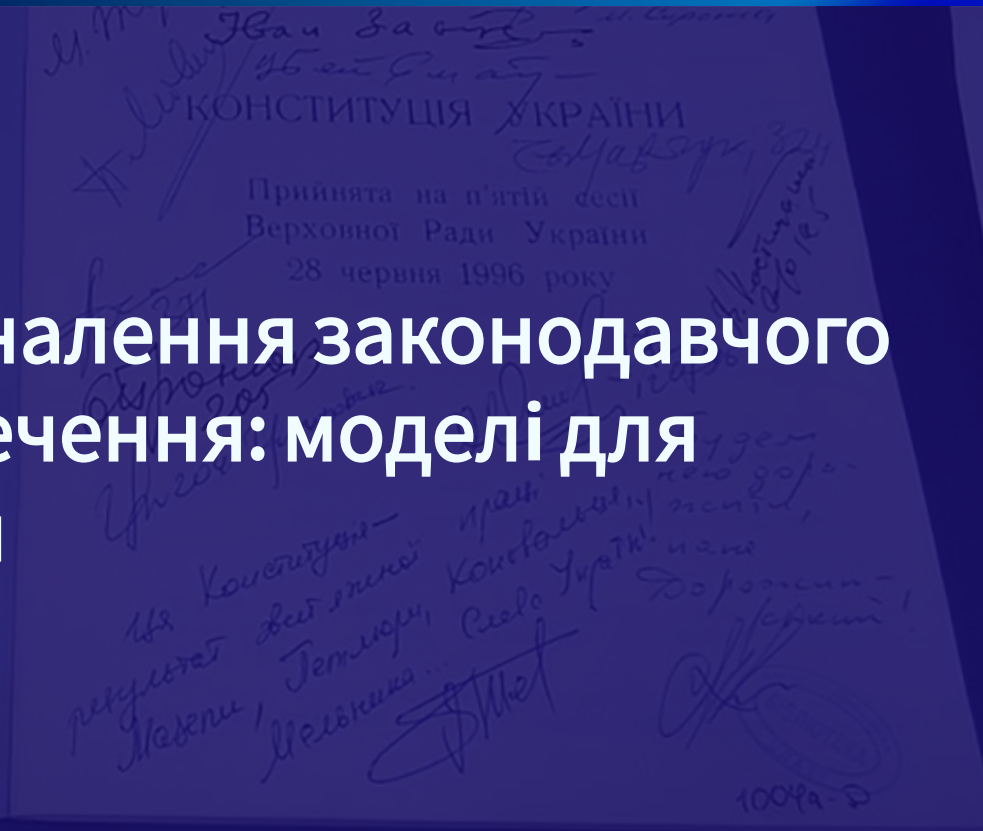
Переваги: швидке впровадження, використання існуючої інфраструктури, відсутність значних витрат

Виклики: менший рівень спеціалізації, складність координації з військовими формуваннями

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Удосконалення законодавчого забезпечення: моделі для України

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Концептуальна основа: програмний документ

1

Проект Закону України

«Про засади державної політики щодо функціонування системи військової юстиції»

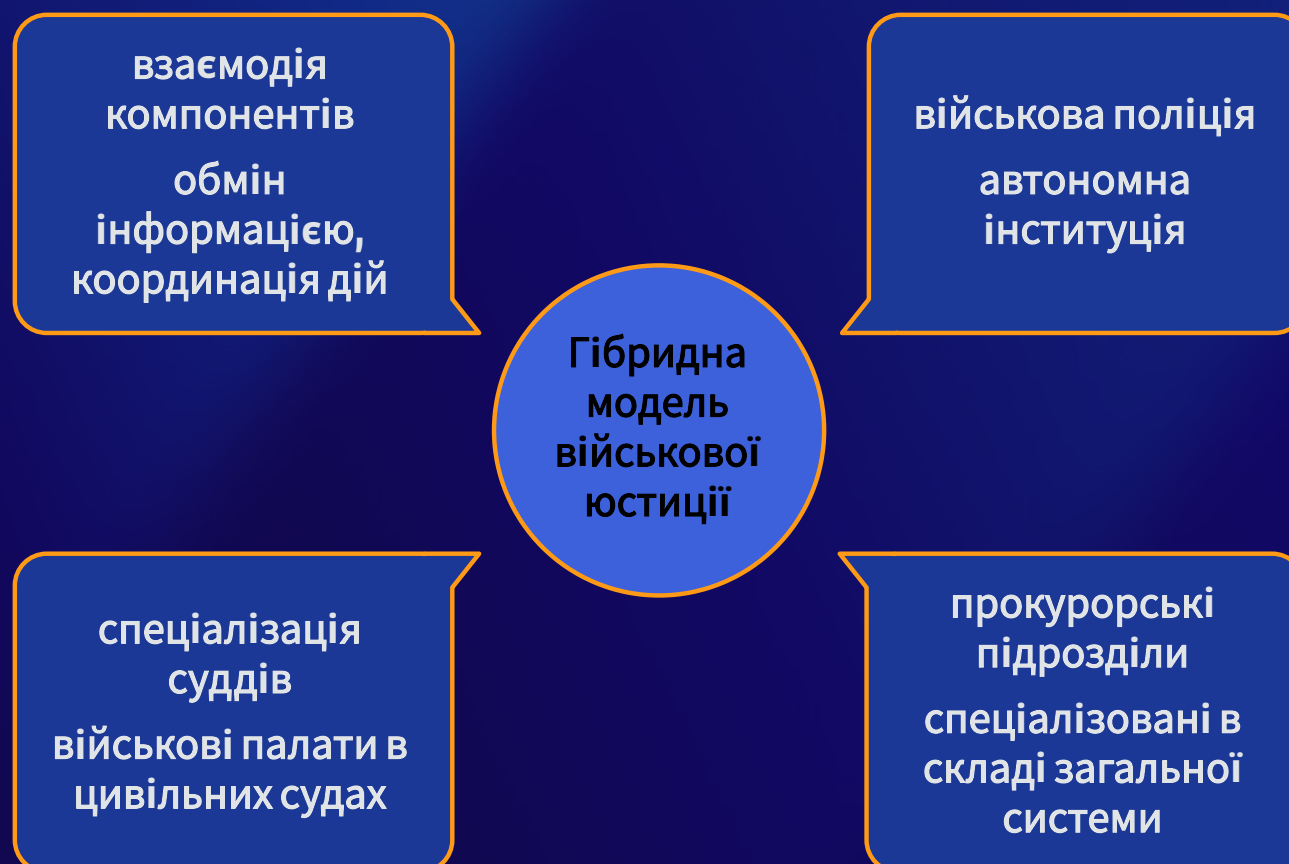
Фундаментальний програмний документ публічної політики, що визначає:

концептуальні засади системи, інституційні компоненти, правові принципи функціонування, етапи впровадження

Правова основа: відповідає вимогам статті 92 Конституції України та статей 10, 23 Закону України «Про правотворчу діяльність»

Модель 1: Гібридна модель (початковий етап)

Військова поліція

статус: самостійний
центральный орган
виконавчої влади

склад: військовослужбовці
функції: повний цикл – від ОРД
до закінчення досудового
розслідування

Військова прокуратура

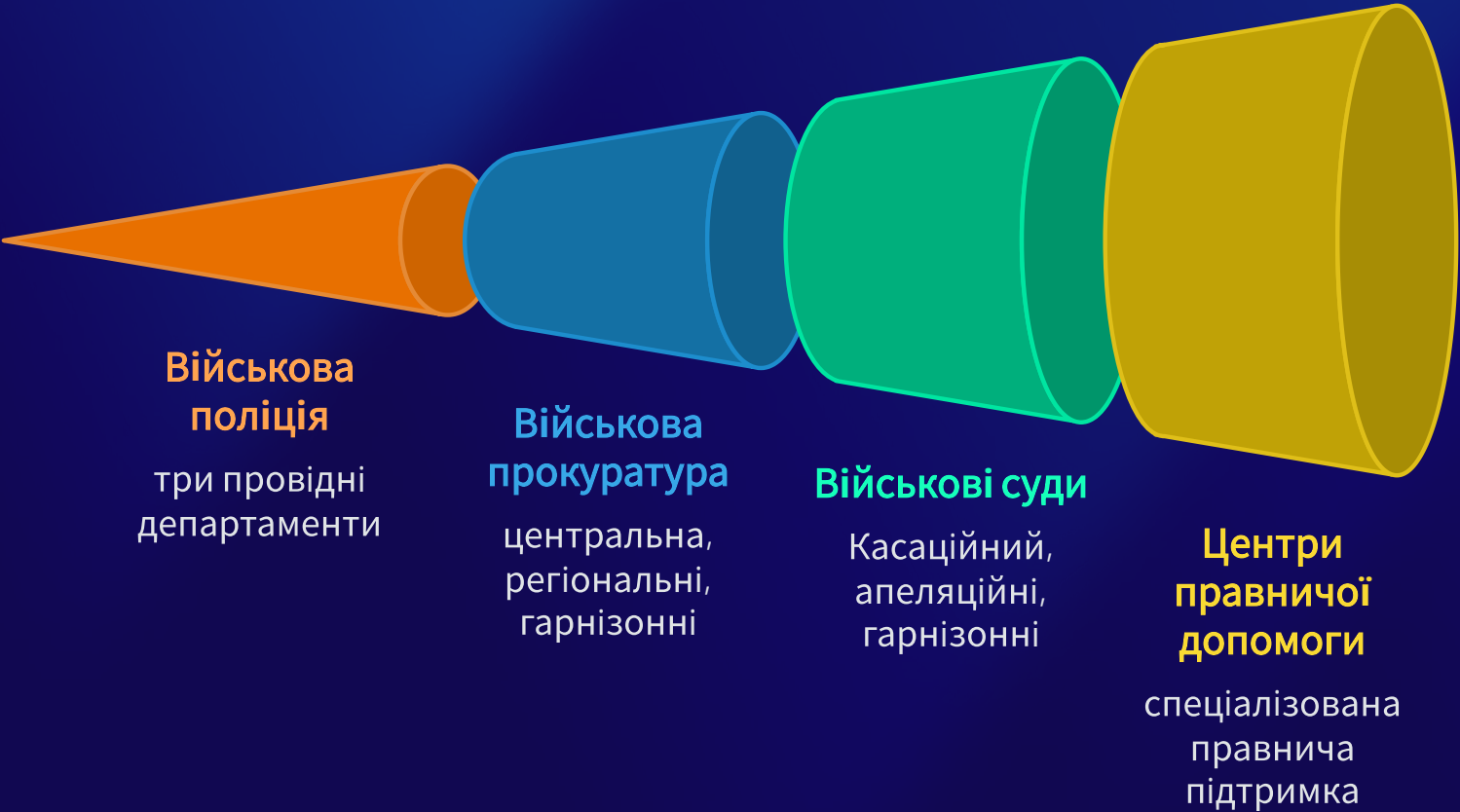
статус: спеціалізовані
підрозділи у складі системи
прокуратури

склад: прокурори-цивільні та
військовослужбовці
функції: процесуальне
керівництво, нагляд,
підтримання публічного
обвинувачення

Військове правосуддя

статус: спеціалізація суддів у
судах загальної юрисдикції
склад: спеціалізовані судді
функції: розгляд військових
справ на всіх інстанціях

Модель 2: Військова модель (цільовий етап)

Військова поліція автономний орган правопорядку з трирівневою структурою	Військова прокуратура автономна спеціальна система: центральна, регіональні, гарнізонні прокуратури
Військові суди трирівнева система: касаційний, апеляційні суди, суди гарнізонів (на правах місцевих судів)	Правнича допомога спеціалізовані центри надання допомоги та адвокати

Двоетапний процес впровадження

1

Етап 1: Гібридна модель

Терміни: 2025-2027 роки

Створення Військової поліції

Формування спеціалізованих підрозділів
прокуратури

Запровадження спеціалізації суддів

Спеціалізація адвокатів

Початок підготовки кадрів

2

Етап 2: Військова модель

Терміни: 2028-2030 роки

Створення системи військових судів

Формування автономної військової
прокуратури

Розширення повноважень Військової поліції

Повна інтеграція системи

Створення спеціальних центрів надання
правничої допомоги

Military Polits system
Autonomous Military prosecution
Legal tenet pserctnes

Expand
Excel rea

2025-2027

Specialliized
specialization

2026-2027

Judge millittaran
speccitization

2027

La
ce

Законодавче забезпечення впровадження

Концептуальний проект Закону України «Про засади державної політики щодо функціонування системи військової юстиції» як програмний документ публічної політики:

1

Базовий первинний Закон України "Про військову поліцію"

визначення статусу, завдань, структури, повноважень. Порядок створення та функціонування цього органу.

2

Зміни до Закону України «Про прокуратуру»

створення Спеціалізованої військової прокуратури, визначення її статусу, завдань та компетенції.

3

Зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів»

запровадження спеціалізації суддів у судах загальної юрисдикції або створення військових судів.

4

Зміни до процесуального законодавства

КПК України, КУпАП, КАСУ, КК України, інші кодекси та закони – визначення підслідності, процедур, повноважень.

5

Зміни до законів «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про безоплатну правничу допомогу»

спеціалізація адвокатів, створення центрів з надання правничої допомоги військовослужбовцям.

Висновки

1

Актуальність системи військової юстиції

Створення повноцінної системи військової юстиції як ключового компонента національної безпеки й оборони є критично важливим в умовах воєнного стану для забезпечення військової дисципліни, правопорядку та боєздатності Збройних Сил України

2

Засади та мета діяльності

Система військової юстиції передбачає взаємопов'язану діяльність усіх її інституцій, яка ґрунтується на однакових правових засадах, підпорядкована завданню забезпечення дисципліни й правопорядку в силах оборони, зміцнення їх боєздатності й бойової спроможності, досягненню єдиної мети здійснення правосуддя у військовій сфері

3

Комплексний підхід

Успішне впровадження вимагає спланованого та одночасного створення всіх структурних компонентів системи: Військової поліції, Спеціалізованої військової прокуратури, військових судів та спеціалізованої правничої допомоги

4

Військова юрисдикція

Три основні види юрисдикції органів військової юстиції: статусна, службова та юрисдикція щодо воєнних злочинів. Релевантним для України, з урахуванням сучасних інституційних спроможностей та умов відсічі збройній агресії, є поєднання статусної та службової юрисдикцій

5

Оптимальна модель для України

Гібридна модель, як початковий етап, з поступовим переходом до повноцінної військової моделі є найбільш реалістичним та ефективним підходом до створення системи військової юстиції, враховуючи наявні ресурси, потреби та виклики

6

Законодавче забезпечення

Необхідність прийняття концептуального закону, первинного Закону «Про Військову поліцію» та внесення змін до понад 14 законодавчих актів задля створення правової основи функціонування системи військової юстиції

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!

